

Samenvatting

Deze notitie is het product van een open dialoog met een aantal mensen over het onderwerp 'Kennisassimilatie'.

In deze kolom vindt u reflecties, associaties, opmerkingen en kanttekeningen. Onze geëxpliciteerde ervaringskennis is niet compleet en af, maar vol met vragen. We hopen u daar deelgenoot van te maken door daarover te communiceren. En wie weet, draagt dat ook bij aan hoe u deze kennis opneemt.

Hoe assimileert kennis volgens u?

“Een echt goed concept verkoopt zichzelf”... Ik weet niet wie dat denkt, maar dat is zeker nooit het uitgangspunt geweest van InnovatieNetwerk. Zelfs in de eerste verhalen (toen nog over de transitiearena's) was

Dit is een verslag van een collectief leerproces over het nut van kennisoverdracht bij vernieuwende concepten in de Groene Ruimte. Eerder is dit project onder de naam SpaceAcademy van start gegaan.

Experimenten, vernieuwende concepten, proeftuinen, et cetera zijn te beschouwen als pogingen om met het systeem – het heersende regime – in gesprek te gaan en het te veranderen. InnovatieNetwerk heeft in de afgelopen jaren een aanpak ontwikkeld waarin vernieuwende concepten centraal staan. De achterliggende gedachte is dat nieuwe concepten een impuls kunnen zijn voor innovaties in maatschappelijke systemen. Ze verfrissen en maken nieuwe mogelijkheden zichtbaar. Aansprekende concepten zijn bedoeld om te verleiden tot anders denken en doen. Het ontwikkelen van een concept gebeurt altijd op een bepaalde plaats en in een bepaalde context. Wie gelooft dat een goed concept zichzelf verkoopt, mag vooral opportunistisch genoemd worden. In de praktijk gebeurt dat vrijwel nooit, hoe goed het nieuwe concept ook is. Er is soms zelfs geen experimenteer-ruimte voor goede ideeën. Het maat-

al uitgebreid aandacht voor de inertie van bestaande systemen om te veranderen.

schappelijke systeem is op zijn minst traag en uit zichzelf niet open om vernieuwende concepten te adopteren. Bij InnovatieNetwerk is in het recente verleden vaak gewerkt met de strategie van de *bypasses* om experimenteeruimte te creëren. Wat zijn de gevolgen voor de volgende fase van brede verspreiding? Werkt de *bypass*-strategie wel in de fase waarin het gaat om inwerken en doorwerken van kennis op nog onbekende plaatsen?

Voor het vraagstuk van kennisassimilatie bleek het zinnig om de fasen te bezien die op de eerste experimenten volgen. Welke eigenschappen hebben zij, welke hindernissen werpen zij op, en hoe kan daarop worden ingespeeld?

Voor de analyse is gebruik gemaakt van een analogie met trage systemen in de ecologie. Ecologische systemen kennen allerlei feedbackmechanismen die ook in institutionele systemen optreden. Duurzame verandering betekent dat je rekening houdt met het feit dat vele deelsystemen moeten meeveranderen als gevolg van een geïntroduceerd concept. Bij het in gang zetten van systeemveranderingen op basis van een nieuw concept, hebben we drie ruimten onderscheiden: de ruimte van ontwikkeling, de tussenruimte en de ruimte van de verbreding. In de eerste ruimte wordt het concept ontwikkeld met professionals die erin geloven; in de tweede ruimte vindt de eerste bestuurlijke inbedding plaats, vaak nog in pilotsituaties; in de derde ruimte gaat het om brede toepassing. De innovatiemanagers herkenden de ruimten; het gaf hen een helder kader om ervaringen te delen en te ordenen. Ook bleken de mechanismen van kennisassimilatie essentieel verschillend in de drie ruimten. Een gevoelig aandachtspunt daarbij is het moment van overgang van ontwikkelruimte naar tussenruimte. Kennisoverdracht door *believers* naar een bestuurlijke omgeving die nog niets met het concept heeft, lijkt een ongelukkige combinatie. Het zenden van de *believer* kan vervreemding verder in de hand werken; kennisassimilatie ver-

loopt effectiever wanneer partijen in de tussenruimte het concept 'opnieuw uitvinden' in zijn bestuurlijke context.

De groep heeft kennisassimilatie ook bekeken vanuit een aantal axioma's afgeleid van met name sociale theorieën over leren. Een belangrijke constatering was dat ons kennisbegrip sterk gevormd is door het schools leren, waarbij de wetende leraar de uniform gedefinieerde stof overdraagt op de onwetende leerling. Bij leren in innovatieprocessen zijn alle deelnemers leraar en leerling, en verandert de stof tijdens het leerproces. Een stelling was dat de stof alleen beklift wanneer je hebt deelgenomen aan het leerproces. Het collectief herscheppen is hoe dan ook een sterk middel om complexe inzichten of boodschappen dusdanig over te dragen dat ze betekenis krijgen voor de ontvanger en bekliften.

Door af te stappen van het idee dat het probleem wordt veroorzaakt door inadequate kennisoverdracht, maar het te zien als haperende kennisassimilatie, is het logisch om beter naar leerprocessen te kijken. Informatiefetisjisme leidt zelfs tot futilisering van het leren. Aan kennis vervat in boekjes wordt per definitie een hogere waarde toegekend dan aan veelal moeizame processen waarin professionals trachten met elkaar betekenis te geven aan de vraagstukken waarmee ze worden geconfronteerd. Nieuw voor ons was de mogelijke verbinding tussen de traagheid van het systeem en de geringe aandacht voor leren. Wellicht dat het incidentele karakter van effectief leren, als bijproduct van samenwerken, het zicht op leren, en daarmee de futilisering, in de hand werkt. We zijn zo gericht op het verspreiden van informatie en te checken of de boodschap wel is aangekomen dat we vergeten dat leren veel vormen kent en vaak spontaan optreedt.